Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ṿinṭer

Brenner, Yôsēf Ḥayyîm
ברנר, יוסף חיים

Ṿarshe, 1936

ɔד.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8203

Visual Library

כד.

מיין פאטער האָט איינגעזען א גוטן סימן דערין, וואָס איך האָב אים אונטערגעזאָגט, ער זאָל פאר מיר קריגן תּלמידים און ער איז גיך אוועק צו עטלעכע „בעלעבאָטים" איבערצו־רעדן מיט זיי מכּוח דעם, אבער בלויז אביגדור דער יורד, דער באַלעבאָס פון מיל, וועלכער האט, לויט זיין אייגענער מיינונג, אַ „חוש אין לשון קודש", האט אנגענומען מיין פאָטערס פאָר־שלאַג מיט פרייד און געענטפערט, אז ער וועט זיך מוסר־נפש זיין אויף פינף רובל יעדן חודש און וועט מיר איבערגעבן זיין בן-ציון. די איבעריקע האָבן דוחה געווען מיט „קומט נאָכאַמאָל" און מיט „מדארף זיך מיישב זיין", און דאס רוב האָבן זיי געענטפערט, אז וואָס עס וועט טאָן אלימלך אָדער משה שמערלס, דאס וועלן זיי אויך טאָן. משה שמערלס איז אינדערהיים נישט געווען, ער איז אוועקגעפארן מכּוח זיינע געשעפטן, און דעריבער איז פארבליבן צו רעדן בלויז מיט אלימלכן.

אלימלך איז געזעסן אנגעלענט, האלב ליגנדיק, אויף דער ווייכער סאָפע וואס ביי אים אין זאַל, א זאַל איינגעאָרדנט מיט באַלעבאָטישן געשמאַק: א סך פאמיליען־פאָטאָגראפיעס, בילדער פונם „יידישן שיינדל", פון די גוטהארציקע באַראָנען און דעסגלייכן, און אויך איין בילד פון אַן אלטן רוסישן גע־נעראל, וואס האט אוודאי אליין נישט געוואוסט, וויאזוי איז עס אהער מגולגל געוואָרן. ר׳ אלימלכס הענט האָבן געהאלטן „זיין המליץ" און זיין מויל האָט מיך אויסגעפארשט: ער האָט געפרעגט, ווי איז די באַציאונג פון די N.-ער יונגעלייט, פון די „נייע" צו יידישקייט און ענלעכע פראגן, כּדי ער זאָל פארשטיין פון מיינע תּשובות. ווי האָלט עס מיט מיר אין די

ענינים פון רעליגיע און גלויבן. אלס א הקדמה האט ער מודיע געווען, אז ער איז נישט ר׳ צדוק דער אייניקל און אז ער איז כמעט אויף זייער זייט, אויף דער זייט פון די יונגע, ער פארשטייט זייער גייסט און זייערע מיינונגען...

— געוויס! געוויס, ר׳ אלימלך — איז מיין טאטע גע־שטאנען אויף דער וואך — און דעריבער... און בכן... ע—ע... האב איך גערעכנט... היות, ווי איר זייט דאך נישט אבי־ווער... היות ווי איר האלט מיט די יונגע... האבן איך גערעכנט... וועגן אייער אייניקל... ירמיה...

— „אל תרגזו" נישט געאיילט!... דאס שטייט אין דער תורה, שלום געצל!.. נישט געכאפט!.. „פחז כמים אל תותר" — פון איילעניש קומט קיין גוטס נישט ארויס... וועגן מיין אייניקל — איז נאך צייט, דער טאג איז נאך גרויס, ס׳איז נאך נישט צייט צוזאמענטרייבן די שאף, כא־כא־כא... און די פראגע פון חינוך, דארפסטו וויסן, שלום געצל, איז א גרויסע און חשובע פראגע... וויפל טינט איז פארגאסן געווארן, וויפל פעדערס זענען צעבראכן געווארן... אוי, אוי, א וועלט... כ׳האב פארגעסן דעם נאמען פון יענעם מאמר... א „המשך" אין ניין נומערן... א ר ז כע, כע, ער איז טאקי אויך געווען, כידוע, א גרויסער צדיק, זיין זכות זאל א י ם ביישטיין... אבער זיין „לשון" — אט דאס איז געווען א לשון, אי, איז דאס געווען א לשון!.. כ׳האב פארגעסן דעם נאמען פון יענעם מאמר... א שאד...

— אפשר געדענקסט דו, ירמיה? — האט מיין פאטער געפרובט זיין מזל...

— נו... — האט אלימלך א ווארף געטאן א קוק, וואס זאגט: „איך ווייס נישט, וועט ער וויסן!"... און ער האט זיך צעלאכט מיט א גרויסמוטיק געלעכטער — ס׳מאכט נישט אויס... צו דען ווער עס וו יס נישט דאס, איז קיין גרויסער מענטש נישט?! אגב אורחא, וועגן דיין יונגענמאן, וועגן דעם זון דיי־נעם, שלום געצל, — איז... א ביסל לויב מעג מען דאך זאגן א מענטשן אין די אויגן אריין... ע... קינדווייז איז ער אוודאי

גוט געווען, ווי איך געדענק... און איצטער ?.. איצט, שלום געצל, זאג איך גאַרנישט, ווייל איך ווייס נאָך נישט... אַט זיינע חברים אין .N ...

— הס ושלום, ר׳ אלימלך ? — האט זיך מיין טאטע דער־שראָקן — ירמיה האט נישט געזאָגט, חלילה, אַז זיי זענען גע־ווען זיינע חברים... ירמיה, ברוך השם... אמת, ע־ע... איך בין פסול לעדות... קען זיין, אז א טאַטנס אויגן זענען פאַר־בלענדט... אָבער דעם אמת דערקענט מען דאָך... ער היט אָפּ יעדע קלייניקייט...

— רייס מיך נישט איבער שלום געצל ! — האָט אויס־גערופן ר׳ אלימלך מיט אַ צווייפּלהאַפטער רואיקייט, נאָכדעם ווי ער האט זיך שטאַרק איינגעהערט די גאנצע צייט וואָס מיין טאטע האט גערעדט, טאָמער וועט ער פון זיינע רייד אַרויסלערנען וואס ער דאַרף וויסן — איך זאג דאָך, אז איך קען אים נאך נישט גוט, דער מלבי״ם, זכרונו לברכה, איז א וודאי געווען אַן אמת׳ער משכיל...

— אַ משכיל, א גאָטפאָרכטיקער — האט דער טאטע צו־געהאלפן.

— אַן אמת׳ער משכיל — האט אלימלך פאָרטגעזעצט, ווי ס׳וואלט פאר אים געווען א חרפה אויסצוהערן שלום געצלס באמערקונגען — און ער זאגט אויפן פסוק: „רק אין יראת אלהים במקום הזה — והרגוני ע״ד אשתי״, אז די כוונה דערפון איז אָט וואָס: כאָטש די מענטשן פון גרר זענען געווען גרוי־סע משכילים אין געלערנטקייט, כידוע, אָבער פונדעסטוועגן, אויב ס׳איז נ י ש ט אָ קיין יראת־אלהים, קיין גאָטפאָרכטיקייט — והרגוני ! קענען זיי מיך הרגענען... כא־כא־כא... פאַר־שטייסט, שלום געצל, וואס איך מיין דערמיט ?..

— אי־אַי, גאונישע ווערטער ! — האט זיך מיין טאָטע געקאָכט און אין די אויגן איז אים פינצטער געוואָרן — האָסט געהערט ירמיה, האָסט געהערט ? דער מלבי״ם... א וודאי... ירמיה, ברוך השם, איז

קלאָר אין גאַנץ תנ״ך מיטן מלבים׳ס פּירוש... אויך זיינע תלמידים לערנט ער לויטן דאָזיקן סדר... היינט בעט איך אים ער זאָל מיר געבן צו פאַרשטיין אין דער „הפטורה״...

— דער קעמפּענער!.. — איז נמאס געוואָרן אלימלכן אויסצוהערן וואָס אַנדערע רעדן — דער קעמפּענער... אָט דאָס איז שלעכט, וואָס נישט אַלע פאַרשטייען די מתיקות. דאָס איז געווען אַן אמתער משכּיל, אַ טיפער חוקר! איך שלינג דאָרשטיק זיינע רייד. זיין פּירוש אויף איוב — דאָס איז דאָך גאונות, ממש גאונות!.. ניין, ירמיה, ביסט נאָך יונג, דעריבער האַלטסטו, אַז מ׳דאַרף זיך פירן לויט דער אינערלעכער אמונה... און וואָס איז אָט די דאָזיקע אינערלעכע אמונה — דאָס אַרט דיך נישט.. איך פאַרשטיי, כ׳פאַרשטיי, כאַ־כאַ... ס׳איז מיר אויך נישט אומבאַקאַנט די דאָזיקע שיטה... קולטורע-צרה צרורה, כאַ-כאַ-כאַ... און בכלל, ווייסטו? מעגלעך, אַז איך בין נאָך אַ גרעסערער אפּיקורס פון דיר, באַזונדערס אַמאָל בחורווייז... דו מיינסט, אַז איך ווייס נישט, ווי אַזוי האָט דער שייגעץ יעקב-חיים געפאַנגען די הערצער? כאַ-כאַ-כאַ, אָבער מיין מיינונג איז אַן אַנדערע מכּוח דעם. לויט מיין מיינונג איז דער עיקר, די רעליגיע, דער עיקר! וואָרום לאָמיר אַ קוק טאָן, וואָס האָט געגעבן כּוח אונזער פאָלק צו עקזיסטירן ביזן היינטיקן טאָג? אַ פאָלק אַ דערשלאָגנס און אַ ליידנדיקס... ווו זענען איצט די מעכטיקע מלוכות עמון ומואב, אשור און בבל? אַ? און נאָך עפּעס זאָג איך: לויט מיין מיינונג איז אַ הפקר-יונג בעסער פון אַן אפּיקורס... דו פאַרשטייסט, שלום געצל? אויפן הפקר-יונג קען מען האָפן, אַז ער וועט עלטער ווערן און דאָס בלוט וועט זיך ביי אים אָפּקילן וועט ער צוריק ווערן אַן ערלעכער ייִד.. אָבער דער נישט-גלויביקער — ע־ע־ע... אַזאַ מענטש האָט שוין קיין האָפענונג נישט... ער איז אַ פאַרפאַלענער אויף אייביק, רשעים טוען נישט קיין תשובה אפילו ביי דער טיר פון גיהנם... דו, ירמיה, האָסט דאָך אוודאי געהערט וואָס די חברה דערציילט וועגן צווייפלען, אַ?

און נישט לייגנדיק קיין אכט אויפן פאַריבל-האָבן פון

ויין ווייב אָן די ציין אלעמאי ער גייט נישט עסן, האָט ער פאר אונז אויסגעלאדנט זיין גאנצן אוצר, ער האט דערציילט וועגן זיינע קאמפן מיט די לייט פינם אלטן דור און ר'האט געמאלט לעבעדיקע בילדער פון „בערל מיכאילישקער" און פון צווייפעלן. דער ערשטער, ווען ער האט שוין געגוסט און און זיינע שטאט-לייט האבן זיך צונויפגעזאמלט צו אים אין צימער, ווי ס'פירט זיך (יידן זענען דאָך פאָרט יידן!), האָט ער פלוצים אַ פרעג געטאָן: צי זעען די צוזאַמענגעקומענע עפּעס? — אַלע קוקן זיך אום אין די זייטן — גאָרנישט דאָ... יאָגט ער זיי אונטער אַ צווייט מאָל און אַ דריט מאָל זיי זאָלן זיך גוט איינקוקן, אפשר וועלן זיי עפּעס דערזען? אָבער אַלע זאָגן אין איין קול: „ניין, ר'בער, מיר זעען גאָרנישט". — אַלע זענען פאַרוואונדערטע. צומלעצט פרעגט ער זיי נאָכאמאָל מיט גרויס תמימות: „און בכן זעט איר גאָרנישט?" — „ניין, ר' בער, ניין!" — „באמת?" — „באמת!" — „טאָ בכן זייט וויסן, מיינע ברידער און פריינט: איר זעט נישט — און איך זע אויך נישט... כאַ־כאַ־כאַ"... דו פאַרשטייסט, שלום געצל, ביז וואַנען דער כּוח פון אפיקורסות דערגרייכט! ער גוסט — און אין זיבען האָט ער נאָר צו לייקענען אין דעם, וואָס די חז"ל זאָגן, אַז דער קראַנקער זעט פאַרן טויט דעם מלאך-המות... כאַ-כאַ-כאַ. און צווייפעל? כשמו כן הוא, זיין נאָמען איז אים צוגעפּאַסט! אַז מ'האָט געוועקט פארן טויט, ער זאָל זיך מתודה זיין — האָט ער געענטפערט: „אויב ס'איז פאראַן אַ גאָט אין הימל — וועט ער מיר מוחל זיין".

— אָבער, אלימלך... — האָט זיך געקלאָגט די פלוניתטע־בערל שמאטניק ווארט שוין אויף דיר ווי לאנג... ער האָט געבראכט...

— ס'מאכט נישט אויס... „ויתן לך" האָט ער שוין אוודאי נעזאָגט, און מלוה־מלכּה זיין וועט ער נישט פארשפעטיקן. כא·כא, — האט זיך אלימלך געוויצלט...

און ער איז אויפגעשטאנען.

— ר' אלימלך... ר'אלימלך... — האָט זיך געלאָזט הערן

אין עטלעכע מינוט ארום די שטימע פונם ברענגער — ווי איך בין אַ ייד... שווער... ס'איז זייער שווער אָן א פערד... איר דארפט רחמנות האָבן...

— איך קען נישט, בערל, כ'קען נישט... דו מאכסט פון מיר א תל... איך נויטיק זיך אויך אין רחמנות... איך בין נישט ר' צדוק דער אייניקל... איך קען נישט...

— זיי מיר מוחל, ירמיה — האט דער טאטע מיט מיר גערעדט, ווען מיר זענען אהיימגעגאנגען -- איך וויל דיך עפעס פרעגן, און דו זאָלסט מיר מוחל זיין. איך ווייס טאקי אַז איך בין זיכער נישט ווערט דיין „שיחת חולין", פונדעסטוועגן קומט ביי מיר אויס... איך בין עלטער פון דיר, פונדעסט-וועגן... איך פרעג דיך: דו האסט זיך דאך אָנגעלייענט געגוג קלוגע ביכער, טאָ פארוואָסזשע — זיי מיר מוחל; אז דו ווילסט נישט, וועל איך מער נישט רעדן — פארוואסזשע זעט עס אויס, ווי דו וואָלסט נישט געקענט רעדן מיט קיין מענטש? אלימלך רעדט — און דו שמייכלסט. דעם „מאמר" וואס ער האט דער-מאָנט — דאָס האסטו דווקא נישט געוואוסט, ווי אויף צו להכעיס... און אין דעראמתן, פארוואס קענסטו אים נישט צו זאגן, אז דו וועסט לערנען דיינע תלמידים תנ"ך מיטן מלבי"ם? דו קענסט נישט?.. און וויאזוי האלטסטו עס מיט צווייפעלן, אַז ער איז נישט געווען קיין כופר-בעיקר?.. יאָ... אָט דאָס איז דאך עס, וואס איך זאָג... אלימלך פרעגט וועגן די „N-ער אפיקורסים — א קלוגער ענטפערט: „כדי זיי צו קענען, מוז מען זיך דאך חברן מיט זיי"... אט דאס וואלט געווען אן ענטפער...

— ירמיה! פייערמאן! – האט א קול פון הינטער אונז אי-בערגעהאקט מיין טאטנס מאנאלאג.

דאס איז געווען יעקב עובדמאנס קול, וואס האט אונז אנגעיאגט בעת מיר זענען געגאנגען פון אלימלכן (משה שמערלס הויז איז אין שכנות און בלויז א שמאלער דורכגאנג טיילט פאנאנדער דאס הויז און אלימלכס דירה) און ער האט מיר געבעטן, איך זאל ארייז צו אים. אלע מיינע תירוצים

האט ער אפגעוואָרפן און האט מיך שטאַרק געבעטן און האט מיך אויך אויסגערעדט אלעמאי איך בין נישט דאנקבאר: ער איז געווען ביי מיר אינדערהיים, און איך וויל נישט אריינגיין צו אים. און פאר וועמען האב איך מורא? זיין טאטע איז איצט אין וועג, און בכלל איז איצט קיינער נישטא ביי זיי אין שטוב אחוץ אים און זיין שוועסטער, און די לאנגווייליקייט איז גרויס.

— אינדעראמתן, ירמיה, אויב דו פוילסט זיך נישט, גיי— האט אים מיין טאטע אונטערגעהאלפן.

משה שמערלס אַליין האָב איך געקענט ווייניק, אַזוי פיל, וויפל איך האָב געקענט אַלע צ.-ער איינוואוינער — ער האָט זיך אין תוך אינטערגעשיידט פונם טיפ פון יידישן „באַלעבאָס", וועלכער איז אַ צערטלעכער און אַ שוואַכער בטבע און וועלכער איז אַביסל נוטה צו אידעאַלישקייט און צו אהבת התורה. משה שמערלס איז געווען אַ כאַראַקטער אַ שווייגנדיקער, אַ קאַרגער, אַ בייזער, אַ דעספּאָטישער. „אַ שטיל וואַסער, וואָס גראָבט טיף"— אַזוי האָבן אים אָפּגעשילדערט די שטאָט-מענטשן. די אויגן זיינע האָבן אַפּערגעקוקט פון אונטערן שטערן אַרויס, אויגן פאַרדאַכטלעכע און אַריינדרינגענדיקע אין די געהיימניסן פון יעדער זאַך. און זאַכן, וואָס האָבן צו טאָן מיט פרומקייט — תהלים, „חוק לישראל", דאַוונען מיט מנין ווען ס'זענען נישטאָ קיין קונים אין קראָם — איז ער געווען זייער אָפּגעהיטן. אויך די פאות זיינע זענען געווען כמעט לאַנגע, נאָר ווען ער פלעגט קומען צו „פריצים", פלעגט ער זיי פאַרשאַרן אַ הינטער די אויערן. אין די שידוכים פאַר זיינע עלטערע טעכטער און אין אַלע פראַגן פון פראַקטישן לעבן איז ער תמיד באַשטאַנען אויף דאָס זייניקע. אין האַרצן און אין די רייד זיינע איז געווען אַ פולשטענדיקע פאַראַכטונג פאַר דער „העבּ-רעאישקייט": אַז אַ יונגערמאַן לייענט אַ רוסיש בוך, — איז דערין נישטאָ קיין שום בייז, וואָרום מ'דאַרף דאָך וויסן ווי צו רעדן מיט אַ „פריץ"; אָבער די אַלע ביכער אויף לשון-קודש— דאָס איז נישט מער ווי בלויז אַ צייט-פטרונג. פייגען, זיין

ווייב, האָט ער ליב געהאַט, אָבער זי — אַזוי האָבן אַלע עדות-געזאָגט, — פלעגט קראַנק ווערן פון איין קוק פון זיינע אויגן. זי איז — אַ נאַרישע יידענע, אַ פחדנטע, מיט אַ דרייפּאַכיקן גוידער. וואָס נאָך? — מער גאָרנישט.

יעקב האָט גאָרנישט געזאָגט קיין ליגן. זיין שוועסטער איז געזעסן איינע אַליין אין עס-צימער. זי איז געווען אָנגעטאָן אין אַ טונקל-בלוי קלייד און ביים שיין פון לאָמפּ איז זי געווען דער סימבאָל פון לעבן, פון פּראַכטקייט און פון שיינקייט. זי האָט געבלעטערט עפּעס אַ אילוסטרירטן וואָכנזשור-נאַל. מיינע האַרצנסטרונעס האָבן אויפגעציטערט פון דער פּאָעטישקייט און איינגאַנצן בין איך געווען ווי אַ צעטומלטער. איר פּנים האָט אויסגעדריקט גיכער אַ געפיל פון וואַרטן איידער פון לאַנגווייליקייט, און איך האָב געוואוסט, אויף וועמען זי וואַרט.

זי האָט נאָר אַ קליינעם אַנטייל גענומען אין דעם אָפּגע-האַקטן געשפּרעך, וועלכער האָט זיך געצויגן צווישן מיר און יעקבן. די טעמעס פון אונזער געשפּרעך זענען געווען די סכסוכים, וועלכע קומען פאָר צווישן זיי און זייערע עלטערן, מענטשן פוגם אַלטן דור. און איינע פון די סיבות פאר די דאָ-זיקע סכסוכים איז געווען די שטרעבונג פון ראַכיל מאָיסעיעוונא אַרויסצופאָרן קיין אויסלאַנד. די דאָזיקע ידיעה איז פאר מיר געווען אַ נייעס.

ווען זייער מוטער איז בעקומען בין איך איינגעלאַדן גע-ווארן צו עסן צוזאַמען מיט זיי אָוונטברויט.

— אַך, יעקב, דו בעטסט דעם הער פייערמאַן מיטצועסן מיט אונז און צו האָסטו פארגעסן די סיבה פון זיין אָפּזאָג: ער איז דאָך אַ וועגעטעריאַנער...

— טאַקי? אינדעראמתן, ירמיה? און וואָס זאָגן דיינע עלטערן צו דעמדאָזיקן שגעון?

— אָבער ווער האָט דיר געזאָגט, אַז...

— ניין! אַך, יאָ, יאָ... כאַ-כאַ-כאַ... כ'האָב פאַרביטן די

יצרות... דאָס האָט מיר אלעקסאנדער דערציילט וועגן עמיצן אנדערש אין N... עפּעס א חיים... ח... חיימזאָן...

— חיימאָוויטש.

—יאָ, יאָ, חיימאָוויטש. א ביסל א משונהדיקער מענטש, נישט אמת?

— א משונהדיקער? אבסאלוט נישט! אמת, ער איז משונה־דיק און אנדערש ווי דער הער בורסיף, וועלכער רעדט וועגן אים. דעמדאָזיקן חיימאָוויטש קען איך זייער גוט. ער איז מיין פריינט, אזוי ווי אַ ברודער איז ער צו מיר. דאָס איז א ליכטיקע און ריינע נשמה. דאָס הייסט ... יאָ... א אידעאליסט אין פיינסטן זין פון דאָזיקן וואָרט, א מענטש פון...

— און בורסיף?..

— בורסיף?

— א שרעקלעכער פּעסימיסט? א „דעמאָן"? — האט זי געשמייכלט.

— א דעמאָן? בורסיף?.. אייגנטלעך, איך קען אים בלויז פונדערווייטנס, א ביסל נאָר ... איך האָב זיך מיט אים באקענט בלויז א קורצע צייט, באלד נאָכדעם, ווי איך בין ארויס פון דער ישיבה, יאָ...

— און ער זאָגט דאָך, אז ער איז געווען דיין לערער?

— ער איז געווען מיין לערער?.. כ'האָב בכלל נישט געהאט קיין לערער ... און דעריבער בין איך אינדעראמתן פאר־בליבן א גראָבער יונג...

איך האָב געשמייכלט ווי א שוטה, זייענדיק גרייט זיך אליין צו צעררייסן ווי אַ הערינג צוליבן קלאנג פון מיין שטימע און צוליב מיינע פולשטענדיק אומנויטיקע רייד, און מיין מיטשמועסערן האט אויפגעהייטערט איר שטימע:

— יעקב, דו ביסט זיך מן הסתם טועה. אלעקסאנדער האָט זיכער בלויז געזאָגט, אז ער האט געזוכט אַ לערער פאר הער פייערמאַן...

—אויך דאָס... — האָב איך זיך פארשעמט און האָב אַראָפּגעלאָזט די אויגן — אויך דאס... איז קיינמאָל נישט

געווען... אָבער דאס האט נישט קיין שייכות... ס׳איז נישט וויכטיק... יאָ...

דערנאָך האָט אָנגעהויבן הערשן אַ שטיל־שווייגעניש, וועלכע האט געדויערט ביז איך בין פון דארטן אוועקגעגאנגען און אז איך האָב מיך פארענטפערט אלעמאָ: איך אייל זיך גיין אהיים און כ׳האָב געזאָגט: „איך קען שוין מער נישט פארזאמען” — האָב איך נישט געזאָגט קיין ליגן. אמת, איך וואָלט באשטאנען אָפּצוגעבן אלץ וואס איך פארמאָג, כדי דאָרטן צו בלייבן זיצן, ווען אַ געוויסע זאַך וואלט זיך געפונען אין אַן אנדערער לאגע. אָבער אין די זאַך איז געווען אזוי ווי זי איז; האָט זי אין מיר דערוועקט אַ שטארקן באגער זיך צו באהאלטן אין דער פינטערנישט פונם דרויסן...

— הער אויף, ירמיה, מיט דיינע נארישקייטן. צען אזייגער שוין שפעט!

— איך דארף נאָך שרייבן בריוו היינט אינאָוונט... — האָב איך ארויסגעשטאמלט...

איך בין ארויסגעגאנגען און ח־טה־געהאַט, וואָס אנטלויף איך עפעס? וואס פון מיין אויפפירונג דע־וועקט אין מיר אזעלכע שארפע פייניקונגען? „איך בין באמת געבליבן אַ גראָבער יונג”... אבער וואס איז דא אזוינס, אויב איך האָב שוין ארויסגעזאָגט עטלעכע נאַרישע פראזן? בכלל, וואס איז די טראגעדיע, וואס איך וויל מיר אליין שאפן? אט דאָס איז אַ ישיבה־בחור! איך בין פרעמד יעדן מיידל און נישט מער. דאס איז נויטיק בלויז צו וויסן, נישטא וואס צו לאכן דערפון און נישטא וואָס צו וויינען דערוף, מעגלעך, אז זי איז באזונדערס ווייט פון מיר ווייל זי אַ מער סימפאטישערע, יעדנפאלס דארף מען עס גובר זיין כדי נישט צו שפּילן די ראָל פון אַ קאָמישן העלד. נאַרישע געפילן האָבן אויפגעשפראצט אין מיר פון איבערטריבענעם לייענען ראָמאַנען!..

ווען איך בין שוין געווען נאענט צו דער היים, האָב איך זיך אומגעקערט און בין צוגעגאַנגען צום פענסטער, פון וועלכן איך האב זי געזען אינגאנצן. אין איר גאנצער געשטאלט, זי

איז געווען אָנגעשפּאַרט אויפן טיש מיט אַ מין מידקייט, נאַר אַלץ אין איר האָט זיך ווי געפרייט, ווי ס׳וואָלט זיך באַוועגט, דאָס בלוט פון איר פּנים האָט געשטראָמט ווי דאָס שימערין פון פּערל. מיינע האַרצקלאַפּעניש זענען געווען ווי האַמער־זעצן. קיין געדאַנק האָב איך נישט געהאַט. אַ ציטערנדיקער, און גלייכצייטיק אָן אַ סימן פון לעבן, בין איך געשטאַנען אויף מיין אָרט. נאָר אין די אויגן פון מיין גייסט האָב איך אויסגעזען, ווי איינער גייט אויפן עשאַפאָט. אַ פרייער מענטש! אַ געבוגדענער אין קייטן... קען זיך נישט אַ ריר טאָן... אמת, קיין שום רעזולטאַטן וועלן פון דעם אַלעמען נישט אַרויסקומען, קיינע סימפּאַטיעס, קיינע פּאַראַטן... קיין צווייטער אַקט וועט נישט זיין אין דערדאָזיקער לעכערלעכער פראַגע... אָבער נישט צוליב מיר... איך בין פאַרקנעכטעט געוואָרן, מבוטל געוואָרן... זי האָט געקענט טאָן מיט מיר אַלץ וואָס זי וויל... אינדעראמת׳ן? יאָ, יאָ, יאָ... זי קען, זי קען!..

טריט האָבן זיך גענומען הערן אין גאַס...

ער...

געפילן פון פאַראַכטונג צו מיר זענען געווען אין מיר אָן אַ גרענעץ אין יענעם מאָמענט, ווען איך בין גיך אַוועק פון פענסטער. אַ וועזן פול מיט בושה, קנאה, שטות, פּחדנות און גראָבקייט!

ווען איך בין אַהיימגעקומען זענען שוין אַלע געשלאָפן. אויך דער טאַטע איז געלעגן, נאָר ער איז געווען וואַכעדיק...

— נו, ירמיה, ביסט דאָרטן געזעסן? קיינער איז נישט געווען? בורסיף איז אויך נישט געווען? און ווי געפעלט דיר יעקבֿ׳ס שוועסטער? אַ, אַ שיין מיידל? אַ „שררית׳טע?.. עי, ירמיה, העי!..

„ער איז עקעלהאַפט. און אַ זון געראָט אַריין אין טאַטן“...

צוויי אַזייגער נאָך האַלבע נאַכט האָב איך געשריבן אַ בריוו צו חיימאָוויטשן:

„וואָס זיך איך דאָ? איך בין ווערט, מע זאָל מיך אויפ־
הענגען. וויאַזוי פאַרברענג איך אין דערדאָזיקער שטאָט מער
פון איין טאָג, פאַרוואָס לייז איך מיך נישט אויס פון מיינע
ליידן? וואָס איז דאָס געוואָרן מיט מיר?

און נאָך א סך פראַגע־צייכנס, געשרייען, געוואַלדן,
פינטעלעך און פאַסיקלעך זענען דאָרט געוועזן...